

Posudek vedoucího bakalářské práce

Název práce: Patočkova filozofie literatury. Odkrývání smyslu světa v literatuře

Autorka práce: Natálie Ficencová

Kolegyně Natálie Ficencová si předsevzala nepochybně nelehký úkol: ve formátu bakalářské práce přiblížit obrysy Patočkovy teorie literatury. Domnívám se, že se jí tento úkol v podstatě podařilo splnit. Její práce vychází z několika důležitých Patočkových textů, které se jeho pojetí literatury týkají. Nejprve je přiblížena Patočkova teorie ozvěnovitosti z eseje „Spisovatel a jeho věc“, dále jsou k Patočkovu pojetí literatury vztaženy jeho úvahy o mýtu z *Kacířských esejů o filosofii dějin*, Patočkovu rozdělení lidských dějin na éru uměleckou a éru estetickou z eseje „Umění a čas“ a nakonec i Patočkovy úvahy o epickém a dramatickém momentu literatury z pojednání „Epičnost a dramaticnost, epos a drama“.

Organické propojení motivů a úvah, které se v těchto několika důležitých Patočkových textech literatury týkají, je nepochybně nesnadným úkolem. K jeho splnění je zapotřebí poměrně široká znalost Patočkových názorů filozofických i znalost filozofických koncepcí autorů, na jejichž názory Patočka navazuje. Právě poměrně malá znalost tohoto širokého kontextu se v textu kolegyně Ficencové ukazuje jako limitující faktor. Přestože se autorka ve svém textu snaží postupovat pečlivě, snaží se upozorňovat na relevantní Patočkovy myšlenky a jejich vztahy, vede nepříliš důkladná obeznamenost se širšími souvislostmi někdy k vyjádřením nejasným, nepřesným, či přímo zavádějícím. Text bakalářské práce také místy trpí malou vzájemnou provázaností, kterou by bylo možné odstranit opět jen na základě promýšlení Patočkových úvah o literatuře v širších souvislostech jeho myšlení. Domnívám se však, že část nedostatků práce není zapříčiněna neznalostí Patočkových myšlenek, ale spíše určitou stylistickou neobratností, která autorce zabránila podat odpovídající formulace. Na některých místech se autorka se svými formulacemi ocitá až na samotné hraně tautologie.

Nejasnosti či nepřesnosti obsažené v práci se týkají řady termínů a konceptů, se kterými autorka pracuje. Dále uvádím ta nedorozumění, která považuji na nejpatrnější. Kolegyně Ficencová například nerespektuje Patočkovu tendenci ztotožňovat význam termínů smysl a svět, a proto mluví například o „smyslu ve světě“ či o „odrážení“ věci ve světě (s. 5). Nejasnosti se dále týkají vztahu Patočkových úvah o „podstatném“ k filozofii Martina Heideggera. Z formulací kolegyně Ficencové by se například mohlo neoprávněně zdát, že i Heidegger ve „Zrození uměleckého díla“ mluví o podstatném (s. 4). Nejasné je ale i to, jaký je

vztah Heideggerovy tematizace „Ničeho“ k Patočkově pojetí literatury (s. 5). Obtížně srozumitelné je vyjádření, že za vznikem písma stojí „nějaká lidská vůle“ (s. 8). Co se tím přesně myslí? Za nepřesnou považuji dále i formulaci, která se týká vztahu mýtu a jeho smyslu, který „musí být doveden ke konci“ (s. 9). Co se v této souvislosti myslí „otázkami“, které se „pojí se vznikem mýtu“ (s. 9)? Smysl Patočkova termínu „ontologická metafora“, o kterém se autorka zmiňuje (s. 10), zůstává nevysvětlen. Prosím o vysvětlení této pasáže: „Pohybem pravdy rozumíme vlastní vztah k zjevování. Projevuje se rozdílem přirozeného a nadpřirozeného, božského a světského, empirického“ (s. 13). Má pohyb pravdy vždy takovou podobu? Autorka uvádí, že pohyby lidské existence jsou „vysloveně lidské“, a ptá se: „Jakto?“ (s. 13). Co přesně znamená „podstata ozvěnovitosti u literatury“ (s. 14)? Domnívá se autorka, že je možné zachytit „radikální ne“ (s. 14)? Co je myšleno „věčným životem“, který si pro sebe někteří lidé chtějí zajistit (s. 17)? Co je „tvoření samo pro sebe“ a co znamená to, že se v takovém tvoření „vyjevuje lidský charakter“ (s. 19)? Vzhledem k nedostatečnému probrání filozofického kontextu je charakterizace „nevinného člověka“, který je protikladem „mastodonta“, dosti nevýrazná (s. 20). Prosím o doplnění. Upozornit chci i na nepřiměřené zdůraznění individuálního charakteru interpretace smyslu literárního díla čtenářem. Autorka práce uvádí, že „při četbě moderní literatury čtenář smysl svobodně vytváří, případně spoluvytváří s básníkem samotným“ (s. 23), a konstatuje také, že pro to, „abychom z literárního díla získali určitý smysl, je tedy nutná spolupráce básníka a čtenáře“ (s. 23). Patočka však v souvislosti s literárním dílem upozorňuje na podíl člověka na vyjevování smyslu, ke kterému dochází v procesu odhalování bytí. Za nejasnou považuji i větu, ve které se autorka pokusila o shrnutí vztahu antického eposu a dramatu: „Děj v literatuře nemusí být ve skutečnosti realizován, literatura nám předkládá jen možnosti, jak by svět mohl vypadat a co všechno by se mohlo potencionálně stát, kdežto drama s realizací počítá“ (s. 25).

Uzavírám, že velice náročné téma, jehož zpracování předpokládá propojení řady motivů obtížných Patočkových úvah, se podařilo kolegyni Ficencové zvládnout s mnoha drobnějšími pochybeními, celkově však přijatelným způsobem. Text bakalářské práce dokazuje, že její autorka základním způsobem pronikla do Patočkových názorů na charakter a historické proměny literatury. Kolegyně Ficencová nastínila ty aspekty Patočkovy koncepce literatury, které žádný interpret této koncepce nemůže nechat stranou. Přes uvedené výhrady a pochybnosti tedy předloženou bakalářskou práci **doporučuji k obhajobě**. Domnívám, že je ji možné hodnotit stupněm **velmi dobře**.

V Praze dne 2. 6. 2015

PhDr. Miloš Ševčík, Ph.D.